

Varhaiskasvatussuunnitelma
Nurmeksen kaupunki

1.8.2022

Sisällys

Nurmeksen varhaiskasvatus.....	1
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat	1
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	1
Lapsen vasun päivittäminen, arviointi ja säilyttäminen	2
Lääkehoito varhaiskasvatuksessa	2
Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	3
Vuorohoito.....	3
Avoin päiväkotiki	4
Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri	4
Toimintakulttuuri.....	4
Inklusio	5
Oppimiskäsitys.....	5
Leikki.....	6
Oppimisympäristöt.....	6
Yhteistyö.....	6
Laaja-alainen osaaminen	7
Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	7
Pedagogisen toiminnan suunnittelu.....	7
Pedagoginen dokumentointi	8
Varhaiskasvatuksen painopistealueet ja oppimisen alueet	8
Monipuoliset työtavat	10
Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa	10
Tuen tasot.....	11
Tuen muodot	11
Yleinen tuki	12
Tehostettu tuki	15
Erityinen tuki	16
Tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineet.....	16
Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	17
Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	17

Nurmeksen varhaiskasvatus

Nurmes on elinvoimainen, luonnonläheinen ja turvallinen paikka elää ja kasvaa. Varhaiskasvatuksessa korostuu samoja paikallisia arvoja kuin Nurmeksen kaupungin strategiassa. Tärkeitä asioita varhaiskasvatuksessa ovat luonto, liikunta, positiivinen pedagogiikka, keho-tunnekasvatus sekä tunne- ja vuorovaikutustaidot.

Nurmeksessa varhaiskasvatusta järjestetään perhepäivähoidossa, päiväkodeissa sekä avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa. Esiopetuksen piirissä oleville lapsille tarjotaan täydentävää varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen henkilöstön moniammatillisuus on paikallisen varhaiskasvatuksen voimavara. Kun koko henkilöstön koulutus ja osaaminen on käytössä, toteutuvat vastuut, tehtävät ja ammattiroolit tarkoituksenmukaisella, laadukasta pedagogiikkaa edistävällä tavalla.

Varhaiskasvatuksen toiminnassa kasvatus, opetus ja hoito muodostavat eheän pedagogisen kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ja oppimisen alueet liittyvät toisiinsa ja linkittyvät lasten arkeen, kokemusmaailmaan ja mielenkiinnon kohteisiin. Inklusion periaate on vahvasti läsnä kaikessa toiminnassa. Jokainen lapsi on ryhmänsä tasavertainen jäsen ja toiminta järjestetään niin, että kaikki lapset pystyvät osallistumaan yhteiseen toimintaan omien edellytystensä, taitojensa ja tuen tarpeidensa mukaisesti.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Nurmeksen kaupungin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma (myöhemmin vasu) on suomenkielinen ja sen toiminnalliset periaatteet koskevat kaikkea varhaiskasvatusta perhepäivähoidossa ja päiväkodeissa. Vasun laatimiseen on osallistunut varhaiskasvatuksen henkilöstöä kaikista yksiköistä ja ammattiryhmistä. Huoltajien mielipiteitä paikalliseen vasuun liittyen kartoitettiin kyselyn kautta. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on huomioitu paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma.

Huomiota on kiinnitetty erityisesti nivelvaiheiden joustavuuteen. Toiminnan tavoitteena on mahdollistaa lapselle eheä oppimisen polku varhaiskasvatuksesta perusopetukseen asti. Varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään uusien perusteiden ja vaatimusten mukaiseksi tarvittaessa. Päivitetyn varhaiskasvatussuunnitelman hyväksyy hyvinvointilautakunta ja se julkaistaan Nurmeksen kaupungin varhaiskasvatuksen nettisivuilla.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (myöhemmin lapsen vasu) laaditaan lapsen aloitettua varhaiskasvatuksessa ja se seuraa lapsen mukana koko hänen varhaiskasvatuksensa ajan. Lapsen vasu laaditaan Daisy-järjestelmän sähköiseen vasulomakkeeseen. Daisyn vasun

rinnalla käytetään tarvittaessa paikallisia paperilomakkeita siihen saakka, kunnes sähköisen vasun käyttö on mahdollistettu kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa.

Varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoisella henkilöllä on pedagoginen vastuu lapsen vasun laadinnasta ja arvioinnista päiväkodissa. On suositeltavaa, että lapsen ryhmässä työskentelevä henkilöstö pohtii yhdessä lapsen vasuun kirjattavia keskeisiä asioita ja tavoitteita ennen keskustelua huoltajien kanssa. Lapsen mielenkiinnon kohteet, mielipide ja toiveet tulee huomioida vasua laadittaessa. Perhepäivähoitaja laatii vasut ryhmänsä lapsille, käy keskustelut huoltajien kanssa ja vastaa arvioinnista. Perhepäivähoidossa olevan lapsen vasua laadittaessa ja arvioitaessa käytetään hyödyksi perhepäivähoidon ohjaajan tukea. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja/tai varhaiskasvatuksen opettaja voi sovittaessa osallistua perhepäivähoidon vasuprosessiin.

Lapsen vasua tarkennetaan ja käydään läpi keskustellen lapsen huoltajan kanssa. Myös huoltajat pääsevät kirjaamaan näkemyksensä ja toiveensa Daisyn vasuun lapsensa varhaiskasvatukseen liittyen. Lapsen vasuun voidaan kirjata myös tarkentavia tietoja lapsen terveydentilaan sekä kielelliseen, kulttuuriseen ja katsomukselliseen taustaan liittyen yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsen vasun päivittäminen, arviointi ja säilyttäminen

Lapsen vasua päivitetään lapsen tarpeiden mukaan vähintään kerran vuodessa. Lapsen vasu on kuitenkin tarkistettava, ja sitä tarvittaessa muutettava, aina kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen huoltajalta, henkilöstöltä tai muulta taholta, jonka kanssa on tehty yhteistyötä lapsen asioihin liittyen. Lapsen mahdollisesti tarvitsemaan tukeen liittyvät asiat kirjataan myös lapsen vasuun. Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan aktiivisesti ja arvioidaan vähintään kerran toimintakauden aikana. Arviointi tehdään yhdessä huoltajien ja tapauskohtaisesti myös muiden yhteistyötahojen kanssa.

Lapsen siirtyessä uuteen hoitopaikkaan vastuu vasun ja sen liitteiden siirtymisestä on entisellä hoitopaikalla. Lapsen entisen ja uuden hoitopaikan työntekijät keskustelevat nivelpalaverissa lapsesta ja lapsen hoidon kannalta merkittävistä asioista. Esikouluun tutustumispäivä järjestetään huhti-toukokuussa ennen esiopetusvuotta.

Lapsen vasu on salassa pidettävä asiakirja. Lapsen alkuperäinen vasu liitteineen säilytetään Daisyssa/lapsen hoitopaikassa hoitosuhteen ajan. Kun lapsi siirtyy pois varhaiskasvatuksen piiristä, alkuperäinen vasu liitteineen arkistoidaan arkistointilain mukaisesti.

Lääkehoito varhaiskasvatuksessa

Nurmeksen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa lasten lääkehoitoa toteutetaan erilaisissa toimintaympäristöissä ja erilaisen koulutuksen saaneiden työntekijöiden toimesta. Varhaiskasvatuksessa lapselle annetaan vain lääkärin määräämiä reseptilääkkeitä, jotka ovat välttämättömiä antaa hoitopäivän aikana. Jokaisesta lyhytaikaisestakin lääkehoidosta, jota varhaiskasvatuksessa toteutetaan, tehdään lääkehoitosuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa. Huoltaja vastaa siitä, että lapsen lääkehoitoon osallistuvilla henkilöillä on käytettävissään kaikki lapsen lääkehoitoon liittyvä olennainen tieto.

Lääkehoitoon peruskoulutukseltaan kouluttamaton varhaiskasvatuksen henkilöstö voi tarvittaessa osallistua luonnollista tietä annettavan ja ihon alle pistettävän lääkehoidon toteuttamiseen, kun lapselle on laadittu henkilökohtainen lääkehoitosuunnitelma ja lääkehoitoa antava varhaiskasvattaja on saanut siihen riittävän perehdytyksen/lisäkoulutuksen. Terveysalalle kouluttamattomalla työntekijällä ei ole velvoitetta lääkehoidon toteuttamiseen.

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Nurmeksessa varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa.

Vuorohoito

Vuorohoitoa tarvitsee Nurmeksessa kasvava määrä perheitä, joten asiakaskunta on laaja. Nurmeksessa järjestetään vuorohoitoa Pikku-Kaarlen päiväkodissa ja Niksulan päiväkodissa. Vuorohoitoa on arkisin kello 18.00–06.00 välillä sekä viikonloppuisin tapahtuva varhaiskasvatus. Vuorohoito on tarkoitettu molempien huoltajien työn tai opiskelun vuoksi varhaiskasvatusta tarvitseville lapsille.

Nurmeksen hyvinvointilautakunta on vahvistanut (24.11.2020 § 79) seuraavan yöhoitoa koskevan linjauksen: Lapset, jotka eivät jää yöhoitoon, tulee pääsääntöisesti hakea klo 22.00 mennessä. Toivomme, että aamulla lapset tulisivat hoitoon vasta klo 5.00 jälkeen tai todella aikaisissa aamuissa mieluummin jo edellisenä iltana. Lapsille, myös päiväkodin yölapsille, tulee taata riittävä yöuni. Toivomme, että yöhoitoon tulevat lapset tulisivat päiväkotiin noin klo 20.00, että iltapalat ja iltatoimet voidaan tehdä ilman kiirettä.

Vuorohoidon arjessa pedagogista toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan viikon jokaisena päivänä vuorokauden aikaan katsomatta lasta kuunnellen ja arvostaen. Lasten mielenkiinnon kohteita ja mielipiteitä huomioidaan toimintaa suunniteltaessa. Vuorohoidossa ryhmän lapset ovat eri aikoina hoidossa ja erilaisiin projekteihin ja teemoihin (esimerkiksi vuodenkierron juhlat ja talven liikuntalajit,) tarvitaan pidemmät toiminta-ajat, jotta jokainen lapsi pystyy osallistumaan niihin tasapuolisesti.

Aikaisten aamujen, iltojen ja viikonloppujen aikaan ryhmä koostuu useiden eri ryhmien eri ikäisistä lapsista ja henkilöstöstä. Vasun mukaisesta tavoitteellisesta toiminnasta vastaa kunkin ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja pedagogista toimintaa toteuttaa koko henkilökunta ammattinimikkeeseen katsomatta. Vuorohoidossa korostuu kodinomaisuus ja joustaminen tarkoista arkirutiineista on helpompaa. Pienemmät ryhmäkoot erityisesti iltaisin ja viikonloppuisin antavat mahdollisuuden liukua kelloon sidotuista ruokailu- ja uniajoista, jos tilanne lapsiryhmässä hyötyy siitä.

Vuorohoidossa tehdään tiivistä yhteistyötä niin ryhmissä kuin ryhmien välillä pitäen kiinni yhteisesti sovituista säännöistä ja käytännöistä lasten kehityksen edistämiseksi ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Sujuva ja järjestelmällinen tiedon kulku lasten asioista henkilöstön välillä on erityisen tärkeää vuorohoidossa, jossa henkilöstö on paikalla eri aikoina. Tämä takaa kaikille lapsille ja perheille tasapuolisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen vuorohoidon arjessa.

Avoim päiväkot

Nurmeksessa avoimen päiväkodin toiminta on suunnattu perheille, joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Lapset voivat tulla avoimeen päiväkotiin huoltajan tai jonkun muun tutun aikuisen, kuten esimerkiksi isovanhemman, kanssa. Kaikki toiminta on maksutonta. Avoimen päiväkodin toiminta käynnistyy jälleen syksyllä 2022. Avoimen päiväkodin toiminnasta tiedotetaan kaupungin internetsivuilla.

Avoimen päiväkodin toiminta tarjoaa perheille syrjäytymistä ehkäisevää palvelua sekä tukee lasten oppimista ja kasvua yhdessä huoltajien kanssa. Huoltajat saavat avoimessa päiväkodissa tavata muita samassa elämäntilanteessa olevia, ja vaihtaa kuulumisia heidän kanssaan. Tarkoituksena on olla matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jonne kaikki ovat tervetulleita. Työntekijät kuuntelevat huoltajia, keskustelevat mieltä askarruttavista asioista ja voivat myös tarvittaessa ohjata hakemaan neuvoa oikeasta paikasta/oikealta asiantuntijalta.

Varhaiskasvatussuunnitelman sisällöt ohjaavat myös avoimen päiväkodin toimintaa. Taustalla työntekijöitä ohjaavat positiivinen pedagogiikka sekä koko varhaiskasvatuksen arvot. Toiminta suunnitellaan rakenteeltaan samanmuotoiseksi kuin muissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa. Tavoitteena on kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, tarjota monipuolisia elämyksiä sekä tukea huoltajia heidän kasvatustyössään. Toimintaa kehitetään koko ajan kysymällä perheiltä palautetta ja toiveita toiminnasta, ja suunnittelemalla toimintaa palautteen perusteella.

Avoim päiväkot tekee yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. Yhteistyökumppaneita ovat muun muassa yhteisökoordinaattori, yhdistykset, neuvola, kirjasto, katsomukselliset yhteisöt ja Nurmeksen yrittäjät. Yhteisökoordinaattorin kanssa tehdään yhteistyötä suunnittelemalla erilaisia teemapäiviä. Tarkoituksena on, että päivien teemoja käsitellään käytännönläheisesti ja yhdessä perheiden kanssa keskustellen. Ajatuksena on antaa perheille tukea ja neuvoja sujuvaan arkeen.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri

Inklusiivinen toimintakulttuuri ja pedagoginen yhtenäisyys edistävät lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaavat kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen yhteisissä kokouksissa keskustellaan toimintaa ohjaavista arvoista, tavoitteista ja tavoitteiden arvioinnista sekä ajankohtaisista asioista.

Tavoitteena on, että jokainen varhaiskasvatuksessa työskentelevä tuntee saavansa tukea toisilta ja olevansa työyhteisön tasavertainen jäsen. Kunkin varhaiskasvatusyksikön henkilöstön välisen yhteistyön toteutumisessa on tärkeää yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen, ammatillinen vuorovaikutus ja ymmärrys perustehtävästämme lasten kasvattajina.

Lapsen kokema turvallisuuden tunne ja täysivaltainen osallisuus ryhmän jäsenenä ovat tärkeä osa toimintakulttuuria. Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja niihin puuttuminen ovat osa turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen luomista. Kiusaamista ehkäistään harjoittelemalla lasten kanssa mm. toisten auttamista ja kunnioittamista,

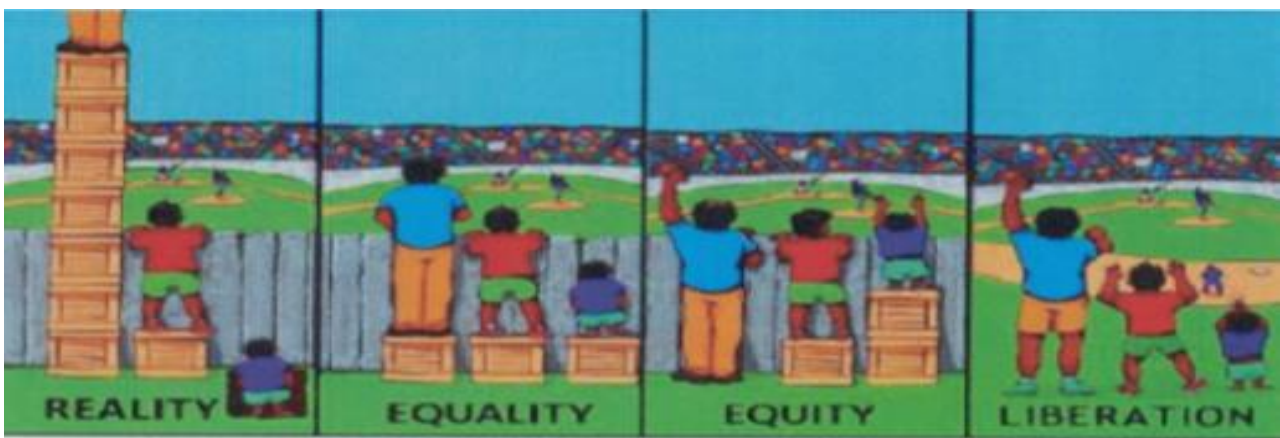
kuuntelemista ja neuvottelemista. Lasten leikkien havainnointi ja ohjaaminen edistävät tasavertaisten ystävyyssuhteiden syntymistä ja ylläpitämistä, mikä omalta osaltaan toimii kiusaamisen ehkäisemisessä ja kiusaamiseen puuttumisessa. Nurmeksen varhaiskasvatukselle on luotu toimintasuunnitelma väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi sekä niihin puuttumiseksi. Toimintasuunnitelmaan perehdytään alkusyksyllä ja suunnitelman vaikuttavuutta arvioidaan toukokuussa.

Liikunta ja luonto ovat tärkeä osa Nurmeksen varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Tämä näkyy toiminnassa monipuolisen liikkumisen mahdollistamisena, retkeilynä ja kunnioitukseen luontoa kohtaan. Positiivinen pedagogiikka näkyy monin tavoin varhaiskasvatuksen toiminnassa, esimerkiksi Huomaa Hyvä -pedagogiikka ohjaa kiinnittämään huomiota lasten, huoltajien ja henkilöstön vahvuuksiin ja tuomaan niitä myös esille.

Inklusio

Inklusio on tärkeä kaikkea varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaava arvo ja kokonaisvaltainen ajattelutapa. Inklusion käsite pohjautuu YK:n ja UNESCON laatimaan Salamancan julistukseen. Sen lähtökohtana ovat lapsen oikeudet. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua yhteisöön, hänen ei tarvitse ansaita sitä erikseen.

Vasuun perustuva varhaiskasvatuksen arki tukee lasta. Yksilöllinen huomioiminen ja tukeminen ovat varhaiskasvatuksen arkea, eivätkä ne ole erillistä toimintaa tukea tarvitseville lapsille. Lapsi on oman ryhmänsä jäsen: ensisijaisesti lapsen tarvitsema tuki järjestetään hänen omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin. Tarvittaessa tuki voidaan myös järjestää pienryhmässä. Toiminta järjestetään niin, että kaikki lapset ovat tasa-arvoisia ryhmän jäseniä ja pystyvät osallistumaan toimintaan omien edellytystensä mukaisesti.

Todellisuus

Yhdenvertaisuus

Oikeudenmukaisuus

Inklusio

Oppimiskäsitys

Laadukas varhaiskasvatus luo pohjan elinikäiselle oppimiselle. Lasten kiinnostuksen kohteita tutkitaan rauhassa ja kiireettömästi ja ne toimivat lähtökohtana toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Harjoiteltavat tiedot ja taidot tuodaan mahdollisimman lähelle lasten arkea ja aikaisempia kokemuksia. Uusiin asioihin perehdytään monipuolisesti erilaisin

työtavoin, kuten esimerkiksi leikin, tutkimisen ja liikunnan kautta. Henkilöstön tehtävä on havainnoida, sanallistaa ja tehdä näkyväksi oppimisprosessin kulkua lapsille erilaisin pedagogisen dokumentoinnin keinoin.

Lapsia kannustetaan kyselemään ja kyseenalaistamaan; kaikkea mitä lapsi ympärillään näkee tai kuulee ei tarvitse hyväksyä. Aikuisen kannustava ja innostava työskentelytapa herättää lapsen luontaisen uteliaisuuden uuden oppimista kohtaan. Oppimista tapahtuu koko ajan: aikuinen on lapselle malli, jota hän omassa toiminnassaan jäljittelee.

Henkilöstö tukee ja ohjaa lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja oppimista luomalla turvallisen, myönteisen ja kannustavan ilmapiirin. Lasta kohdellaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tasavertaisena osallistujana. Vuorovaikutustilanteissa voidaan käyttää kommunikation tukena muun muassa kuvia, selkokieltä ja viittomia. Henkilöstön välinen vuorovaikutus toimii esimerkkinä lapsille.

Leikki

Leikki on varhaiskasvatuksen tärkein toimintatapa. Lapsi oppii leikkiessään ja samalla leikki antaa hänelle iloa, riemua ja mielihyvää sekä luo yhteenkuuluvuuden tunnetta. Henkilöstön tehtävänä on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen yhteisiin leikkeihin omien taitojensa ja valmiuksiansa mukaisesti. Leikille annetaan tilaa ja aikaa, henkilöstö tukee pitkäkestoisen leikin syntymistä ja jatkumista mm. osallistumalla itse leikkeihin, ohjaamalla leikin kulkua ja tarjoamalla lasten saataville sopivia leikkivälineitä ja materiaaleja. Henkilöstön läsnäolo varmistaa leikin sujuvuuden, lasten osallisuuden ja leikki- ja vuorovaikutustaitojen kehittymisen. Myös leikin havainnointi on tärkeä osa henkilöstön työtä.

Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöt, niin sisällä kuin ulkona, suunnitellaan lasten toiveet huomioon ottaen niin, että ne tarjoavat monipuolisia oppimiskokemuksia ja elämyksiä sekä mahdollistavat pitkäkestoisen leikin ja projektityöskentelyn. Ympäröivä lähiluonto kaikkina vuodenaikoina on tärkeä oppimisympäristö kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa. Lasten toimintaa oppimisympäristöissä havainnoidaan ja oppimisympäristöjä muokataan säännöllisesti tarpeen mukaan.

Yhteistyö

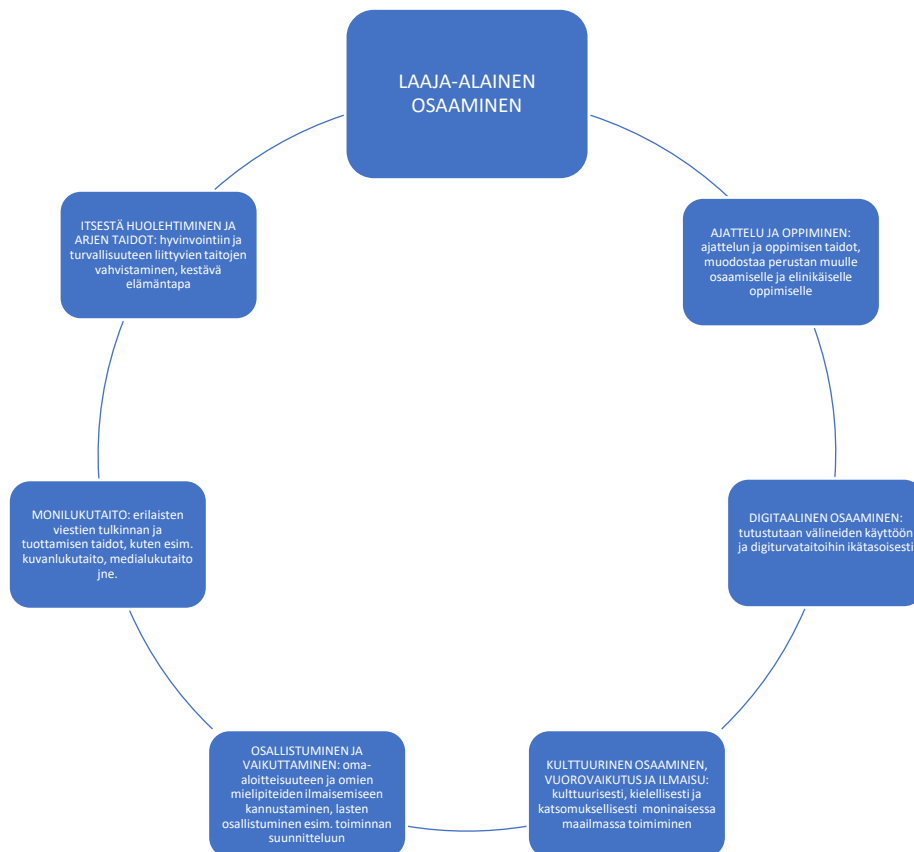
Päivittäin keskustellaan huoltajien kanssa tuonti- ja hakutilanteissa sekä tarvittaessa muilla tavoin. Avoin ja luottamuksellinen keskusteluyhteys mahdollistaa perheen ja henkilökunnan välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa. Yhteisen kielen puuttuessa käytetään tarvittaessa erilaisia viestimistapoja, kuten esimerkiksi kuvia, selkosuomea, englantia, eleitä ja tulkkipalveluja.

Varhaiskasvatuksessa tehdään moniammatillista yhteistyötä lapsen etu huomioiden. Tuen tarpeiden ilmetessä keskustellaan ensiksi huoltajien huomioista ja päiväkodissa tehdyistä havainnoista. Huoltajien luvalla ollaan tarvittaessa yhteydessä esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajaan, kasvatus- ja perheneuvolaan, eri alan terapeutteihin ja lastensuojeluun. Varhaiskasvatusta tekee yhteistyötä myös eri yhdistysten, seurojen, katsomuksellisten yhteisöjen, yritysten ja organisaatioiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Nurmeksen varhaiskasvatuksessa painotetaan laaja-alaisen osaamisen osa-alueista erityisesti ajattelun ja oppimisen taitokokonaisuutta sekä itsestä huolehtimista ja arjen taitoja. Laaja-alainen osaaminen muodostuu arvojen, asenteiden, tietojen, taitojen ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä toimia sekä käyttää tietoja ja taitoja erilaisissa tilanteissa. Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista ja laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan kaikessa toiminnassa.

Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Pedagogisen toiminnan suunnittelu

Pedagogisen toiminnan suunnittelun lähtökohtana on huomioida laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueet sekä oppimisen alueet mahdollisimman monipuolisesti lapsia kiinnostavalla ja innostavalla tavalla. Suunnittelussa otetaan myös huomioon lasten varhaiskasvatussuunnitelmat sekä niihin kirjatut tavoitteet pedagogiselle toiminnalle. Oppimisen alueiden aihepiirejä yhdistellään ja sovelletaan asioiden ja ilmiöiden moniulotteisen tarkastelun mahdollistamiseksi.

Päiväkodeissa ryhmän henkilöstö suunnittelee, toteuttaa ja arvioi toimintaa yhdessä. Kokonaisvastuu toiminnan pedagogiikasta on varhaiskasvatuksen opettajalla. Perhepäivähoitaja

vastaa oman ryhmänsä toiminnasta, sen suunnittelusta ja arvioinnista perhepäivähoidon ohjaajan tuella.

Ryhmäkohtaiset suunnitelmat (ns. ryhmävasu) laaditaan toimintakausittain sen jälkeen, kun ryhmässä työskentelevät aikuiset ovat tutustuneet lapsiryhmänsä lapsiin ja heille on muodostunut kuva lasten kiinnostuksen kohteista ja tarpeista. Ryhmävasuun kirjataan muun muassa lasten kiinnostuksen kohteiden perusteella valittuja painopistealueita ryhmän omalle toiminnalle ja menetelmiä toiminnan toteuttamiseksi. Ryhmävasua arvioidaan ja kehitetään koko ajan toiminnan ohessa. Ryhmävasu voidaan laatia useassa eri muodossa, esimerkiksi Daisy-ohjelman avulla tai paperisena versiona.

Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on osa varhaiskasvatuksen päivittäistä arkea. Pedagogista dokumentointia käytetään arvioinnin, suunnittelun ja kehittämisen välineenä. Se on tapa työskennellä yhdessä lasten kanssa ja toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa myös lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Yksi esimerkki pedagogisesta dokumentoinnista voisi olla lapsen kasvunkansio, joka koostuu lapsen tekemistä askartelu- ja piirustustöistä, valokuvista sekä muista hänen kasvustaan ja kehityksestään kertovista dokumenteista.

Varhaiskasvatuksen painopistealueet ja oppimisen alueet

Nurmeksien varhaiskasvatuksen painopistealueet, luonto, liikunta ja kehotunnekasvatus, näkyvät päivittäisessä toiminnassa ja liittyvät kaikkiin oppimisen alueisiin. Oppimisen alueet kuvaavat toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä ja niiden aihepiirejä yhdistellään ja sovelletaan lasten osaamisen ja mielenkiinnon kohteiden mukaisesti.

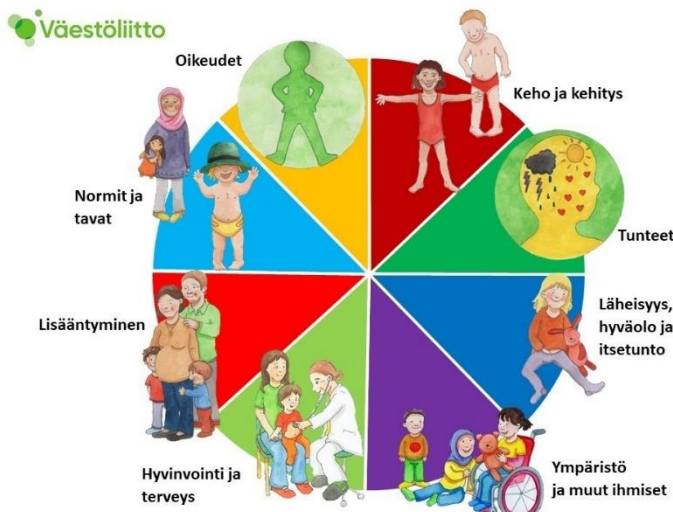
Oppimisen alueita voidaan lähestyä, elävöittää ja liittää lasten arkeen paikalliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustumalla. Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään Nurmeksen vilkasta ja monipuolista kulttuuritarjontaa sekä monipuolista kulttuuriperintöä. Museot ottavat mielellään vastaan varhaiskasvatuksen vierailijoita ja Puu-Nurmeksen alue kertoo omaa tarinaansa menneiltä ajoilta. Myös karjalaiset arvot ja perinteet ovat näkyvässä roolissa edelleen. Varhaiskasvatuksessa voidaan tutustua karjalaiseen kulttuuriperintöön mm. käsitöiden, ruokakulttuurin, vierailujen ja karjalan kielen kautta.

Nurmeksen varhaiskasvatuksessa korostuu läheinen suhde ympäröivään **luontoon** eri vuodenaikoina. Luonto tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin, liikuntaan, retkeilyyn ja tutkimiseen, mikä yhdistää oppimisen lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimintaa ympäristössä vahvistetaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Varhaiskasvatuslakiin on kirjattu, että jokaisella lapsella on oikeus suunniteltuun, **tavoitteelliseen ja monipuoliseen liikuntaan**. Vasun perusteissa veloitetaan kasvattajia suunnittelemaan toimintaa niin, että terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen toteutuu fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan myötä. Tavoitteena on, että lapsi liikkuisi aktiivisesti kolme tuntia päivässä. Päivän aikana lapsen tulisi saada kevyttä liikuntaa, reipasta ulkoilua ja erittäin vauhdikasta fyysistä liikkumista. Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takaamiseksi lapsen tulisi saada päivän aikana riittävästi lepoa, terveellistä ravintoa ja mahdollisuus rauhoittumiselle. (Opetus ja kulttuuriministeriö 2016:21.)

Varhaiskasvatusryhmissä mahdollistetaan liikkuminen sisällä ja ulkona ohjattuina tuokioina sekä oma-aloitteisesti. Liikuntavälineet ovat lasten saatavilla ja henkilöstö kannustaa heitä liikkumaan omalla esimerkillään, ja on lasten lähellä tukemassa uusien taitojen harjoittelua. Terveistä elämäntavoista, ruokailuasioista, levon merkityksestä sekä turvallisuudesta keskustellaan päivittäin.

Kehotunnekasvatus koostuu tunne- ja turvakasvatuksesta sekä lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesta seksuaalikasvatuksesta. Koko varhaiskasvatuksen henkilöstö koulutetaan niin, että heillä on riittävät tiedot lasten seksuaalikehityksestä sekä valmiudet tukea perheitä tässä kokonaisvaltaisessa ja tärkeässä kehityksen osa-alueessa.

WHO:n Kehotunnekasvatuksen osa-alueet

Lapset saavat turvallisuutta edistävää turvataito- ja digiturvataitokasvatusta

- Kaikilla kehonosilla on nimet, joita käytetään luonnollisesti
- Eritteistä ja kehontoiminnoista annetaan tietoa lapsille
- Lasten ja aikuisten kehoista puhutaan kauniisti

Lapsilla on oikeus kysyä ja puhua heitä kiinnostavista aiheista, myös liittyen sukupuoleen, kehoon ja ikätasoiseen seksuaalisuuteen

- Kehoon ja seksuaalisuuteen liittyvät asiat nähdään luonnollisina. Asioista keskustellaan myönteisen kautta
- Henkilöstö tunnistaa tavanomaisen ja huolestuttavan seksuaalisen käytöksen
- Lapsia ohjataan kunnioittavasti ja ilman häpeän tunnetta arjen käytösnormeihin

Lasten vessa- ja kehorauha turvataan

- Lapsella on oikeus yksityisyyteen
- Kehon satuttamiseen ja loukkausiin puututaan aina esim. pisarapuuttumisen kautta
- Kaikilla on turvallinen olo ryhmässä

Jokainen lapsi saa ikätasoaista tietoa, taitojen harjoitusta sekä myönteisen asenteen sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa.

- Lapset saavat tietoa heille tärkeistä asioista
- Kehotunnekasvatus toteutuu osana yleistä terveystietoa
- Sukupuolia ei arvoteta tai eriytetä, moninaisista perheistä kerrotaan myönteisesti

Monipuoliset työtavat

Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään monipuolisia työtapoja huomioiden lasten yksilölliset tarpeet, esim. pienryhmätyöskentelyn kautta. Monipuoliset työtavat tukevat lasten luovuutta, osallisuutta ja toiminnallisuutta. Lapset saavat tutustua henkilöstön avulla erilaisiin työtapoihin ja oppivat käyttämään niitä. Monipuoliset työtavat ovatkin sekä oppimisen väline että oppimisen kohde. Lapsia opetetaan ilmaisemaan mielipiteensä ja huomioimaan toisten mielipiteitä. Lapset harjoittelevat myös toiminnan yhteistä suunnittelemista esim. äänestämällä yhteisesti valituista vaihtoehdoista. Työtapojen valinnassa huomioidaan mm. lasten vahvuudet, mielenkiinnonkohteet, toiminnallisuus ja moniaistisuus.

Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa

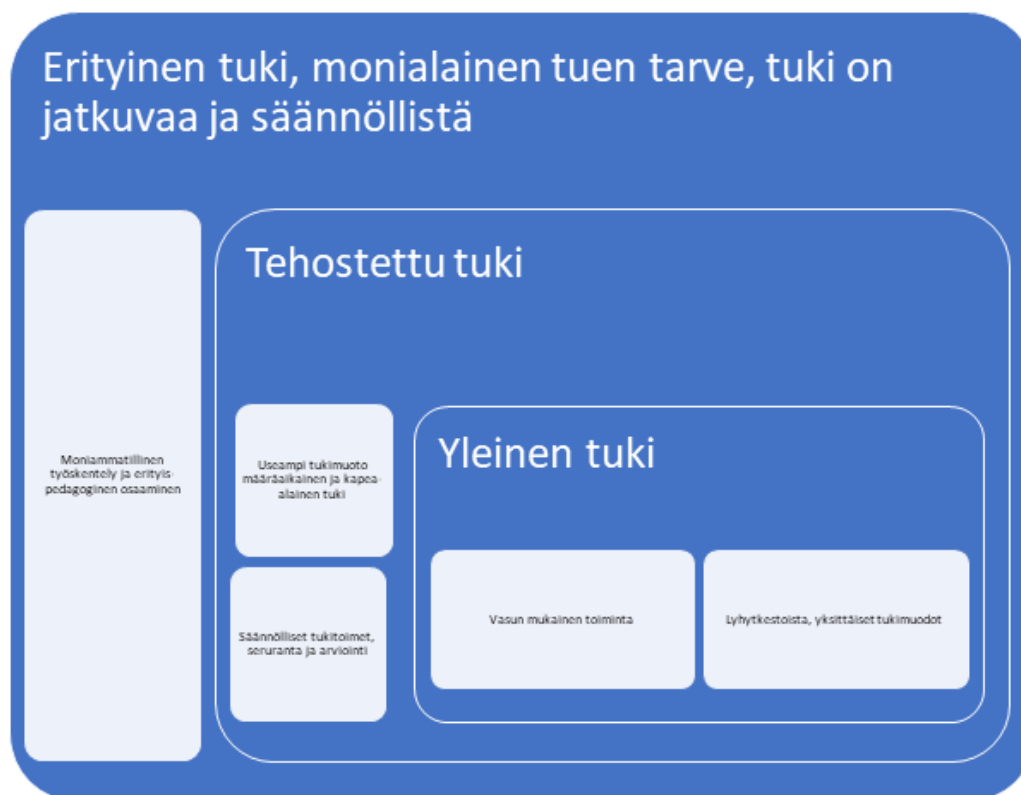
Jokaisella lapsella on oikeus saada laadukasta varhaiskasvatusta sekä ohjausta ja tukea kehitykseensä ja oppimiseensa viipymättä tuen tarpeen ilmettyä. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla huoltajalta, varhaiskasvatuksen henkilöstöltä tai muulta asiantuntijalta.

Varhaiskasvatuksessa tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus saada tukea omassa ryhmässään erilaisin joustavin

järjestelyin. Lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienryhmässä tai erityisryhmässä, mikäli hänen tuen tarpeensa sitä edellyttävät.

Tuen tasot

Varhaiskasvatuksen tuki järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena. Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeisiin ja sitä annetaan aina tuen tarpeen ilmetessä. Tehostettu tuki sisältää yleisen tuen tukimuodot, joita lapsi saa säännöllisesti ja yksilöidympanä. Erityinen tuki sisältää yleisen ja tehostetun tukimuodot, tuki on pitkäkestoisista ja intensiivistä. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista. Lapsen tarvitsemat tukimuodot kirjataan Daisyssa olevaan lapsen vasuun tai käytössä olevaan paperiseen lapsen vasuun. Laadukas, lapsen tarpeisiin perustuva pedagoginen tuki muodostaa eheän jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Tuen muodot

Lapsen tarvitsema tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja. Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tarpeen mukaisesti.

Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän päivärhythmin luominen. Pedagogiseen tukeen kuuluvat myös toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluvat lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen sekä lapsiryhmän kokoon ja henkilöstön mitoittamiseen liittyvät ratkaisut. Rakenteellisena

tukimuotona voidaan käyttää myös rakenteellisia lisäkertoimia tukea tarvitsevilla lapsilla. Lisäkerrointen avulla voidaan vaikuttaa esimerkiksi avustavan henkilöstön määrään ja lapsiryhmän kokoon. Rakenteellisen tuen kertoimista päättää varhaiskasvatuksen järjestäjä. Yleisessä tuessa kerroin on 0,25, tehostetussa tuessa 0,5-0,75 (tuen laajuudesta ja määrästä riippuen) ja erityisessä tuessa 1. Lisäkertoimet merkitään Daisy-ohjelmaan lapsen tietoihin.

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Hoidollisen tuen muodot ovat samanlaisia kaikilla kolmella tuen tasolla: yleisessä, tehostetussa ja erityisessä tuessa.

Yleinen tuki

Yleistä tukea käytetään silloin kun huomataan lapsen tarvitsevan yksiköllisempää huomiointia varhaiskasvatuksen arjessa. Yleinen tuki muodostuu arjen pedagogiikasta, joka huomioi lasten tarpeet opetuksen, kasvatuksen ja hoidon näkökulmasta. Mahdollisia haasteita ennaltaehkäistään pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla, joita ovat esimerkiksi suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmän joustava muuntelu, oppimisympäristön muokkaus sekä päivittäisten toimintojen rytmittäminen.

Yleisen tuen menetelmät ovat lapsen kehitystä tukevia ja luonteeltaan ennaltaehkäiseviä. Yleinen tuki on lyhytkestoista ja intensiteetiltään matalampaa. Se sisältää yksittäisiä tukimuotoja ja toteutetaan pääsääntöisesti lapsiryhmässä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee säännöllistä yhteistyötä lapsen huoltajien, työyhteisön muiden henkilöiden ja esiopetuksen henkilöstön kanssa. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden asiantuntijoiden kanssa. Yleisestä tuesta ei tehdä hallintopäätöstä.

Pedagoginen tuki

Päivä- ja viikkojärjestyksen strukturointi

- Päivärutiinien ylläpitäminen toiminnan suunnittelussa
- Sitoutuminen yhdessä sovittuihin käytäntöihin arjen toiminnoissa
- Tapahtumien ennakointi ja ajan hahmottaminen
- Lasten tukeminen kuvien avulla ympäristön hahmottamisessa, kielen ymmärtämisessä ja kommunikoinnissa

Vuorovaikutuksen vahvistaminen

- Vuorovaikutuksen tukeminen ja vahvistaminen kaikissa päivittäisissä tilanteissa
- Toimivat vuorovaikutussuhteet ja hyvä, kiireetön ilmapiiri → keskeinen merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle

Lapsen itsetunnon vahvistaminen

- Lapsen itsetunnon kehittymisen tukeminen myönteisellä palautteella ja mahdollistamalla lapselle onnistumisen kokemuksia
- Osoitetaan lapselle, että hän on arvokas omana itsenään
- Kehu, kiitos, positiivinen palaute

Leikin tukeminen

- Annetaan tilaa lapsista lähteville leikki-ideoille, sekä käytetään leikki-tilanteita opetuksen apuna, leikki on lapsen luontaisin tapa toimia ja oppia
- Leikeille mahdollisuus jatkua seuraavana päivänäkin
- Ohjataan, kannustetaan ja tuetaan lasta osallistumaan yhteisiin leikkeihin
- Havainnoidaan lasten leikkiä osallistumalla leikkiin, rikastuttamalla leikkiä sekä seuraamalla ulkopuolelta leikki-tilanteita

Lapsen oman toiminnan ohjauksen vahvistaminen

- Tuetaan lapsen kykyä säädellä omaa toimintaansa toistuvien, samankaltaisten tilanteiden avulla
- Ohjatut, suunnitellut, ennakoitavissa olevat ja sanoitetut arjen toiminnot: esimerkiksi siirtymät ulos ja sisälle, ruokailut, toimintahetket, lepotilanteet.
- Tuetaan lasta esim. siirtymätilanteiden porrastamisella, ohjeiden pilkkomisella, kuvien käytöllä ja toimintojen mallintamisella

Kehityksen eri osa-alueiden tukeminen

- Tuetaan lapsen kehityksen eri osa-alueita valitsemalla pedagogisia menetelmiä ja sisältöjä sekä liittämällä ne koko ryhmän toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen
- Esimerkiksi kielen kehityksen pulmia tuetaan yksinkertaisilla ohjeilla tai kuvilla, joita käytetään koko ryhmän toiminnassa

Opetuksen eriyttäminen

- Tarjotaan eri tasoisia tehtäviä
- Käytetään erilaisia opetusmenetelmiä

Yhteistyö huoltajien kanssa

- Henkilöstö ja huoltajat yhdessä keskustelevat ja sopivat lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi, myös lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan. Yhdessä sovitut asiat kirjataan lapsen vasuun

Rakenteellinen tuki

Pienryhmätoiminta

- Tuetaan lapsen yksilöllisiä oppimisvalmiuksia, sosiaalisten taitojen kehittymistä ja vuorovaikutusta
- Opetusryhmien joustava muuntelu mahdollistaa pari- tai pienryhmätoiminnan sekä lasten keskinäisen vertaistuen

- Henkilöstö pystyy havainnoimaan lapsen kehitystä, oppimista ja taitoja
- Ryhmiä muodostettaessa huomioidaan erilaisten opetusmenetelmien käyttö ja lasten tavoitteet, sekä taataan, että lapsi saa toiminnassa hänelle sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia
- Mahdollistaa erilaisten opetusmenetelmien ja tavoitteiden huomioimisen toiminnassa

Toimintaympäristö

- Toimintaympäristön muokkaaminen selkiyttää ja jäsentää ryhmän toimintaa
- Toimintaympäristön suunnittelu ja toteutus lasten tarpeet ja olemassa olevat tilat huomioiden

Oppimisympäristön muokkaaminen

- Viihtyisä, turvallinen ja muunneltava ympäristö sekä kannustava ja myönteinen ilmapiiri
- Istumapaikkojen suunnittelu
- Apuvälineiden käyttö

Moniammatillinen yhteistyö

- Konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki sekä varhaiskasvatuksen työyhteisön tuki
- Asiantuntijoiden tukipalvelut ja yhteistyö
- Yhteistyö terapeuttien kanssa, esimerkiksi puhe- ja toimintaterapia

Varhaiskasvatuksen järjestäjä palkkaa tarvittaessa avustavaa henkilöstöä huomioiden tukea tarvitsevien lasten määrän ja tuen muodot.

Hoidollinen tuki

Hoidollisessa tuessa on tärkeää suunnitella tukitoimet ja käytännöt niin, että lapsi pääsee osaksi vertaisryhmän arkea ja toimintaa tuen tarpeistaan riippumatta. Hoidollisen tuen toteuttaminen ei ole riippuvainen tuen tasosta, vaan hoitoa annetaan lapsen tarpeen mukaan.

Hoidolliseen tukeen sisältyvät perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät ja toimintatavat. Lapsen terveydenhoidollisia tarpeita voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaisairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon tai liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Varhaiskasvatuksen henkilöstö saa tarpeen mukaan ohjausta ja konsultaatiota sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoilta.

Tehostettu tuki

Lapsi on tehostetun tuen piirissä, kun yleinen tuki ei riitä. Tehostettu tuki on luonteeltaan säännöllisempää ja sisältää samanaikaisesti useita tuen muotoja toisiaan täydentävänä. Pedagogisia järjestelyjä ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki sekä tarvittaessa lapsikohtainen ohjaaminen. Apuna voidaan käyttää myös tulkkaus- ja avustamispalveluja, erityisiä apuvälineitä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen ovat myös pedagogisia järjestelyjä. Rakenteellisia tukitoimia ovat esimerkiksi ryhmäkoon pienentäminen ja henkilöstön rakenneratkaisut.

Tehostettu tuki on luonteeltaan kuntouttavaa ja ennaltaehkäisevää. Lapsen tukeminen vaatii säännöllisiä tukitoimia ja niiden seuranta sekä arviointia. Suositus tehostetusta tuesta voi tulla myös neuvolasta, eri terapeuteilta tai psykologilta.

Varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä huoltajien kanssa tekee selvityksen tehostetun tuen tarpeesta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Myös lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan. Tämän jälkeen yksikön vastaava esimies tekee hallintopäätöksen tehostetun tuen aloittamisesta. Tehostetun tuen aikana tehdään tiivistä yhteistyötä lapsen huoltajien sekä mahdollisten lapsen kanssa työskentelevien asiantuntijoiden kanssa.

Tehostettu tuki on yleistä tukea vahvempaa, yksilöllisempää ja tavoitteiltaan eriytyneempää tukea, joka suunnitellaan kokonaisuutena yksittäistä lasta varten. Yleisen tuen muodot sisältyvät tehostettuun tukeen. Tehostetussa tuessa liitetään varhaiskasvatuksen tukitoimet ja muiden asiantuntijoiden tukipalvelut luontevaksi osaksi varhaiskasvatusta. Mikäli lapselle on laadittu tehostetun tuen oppimissuunnitelma, on tärkeää arvioida säännöllisesti tuen tarvetta ja määrää huoltajien kanssa käydyissä keskusteluissa. Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti lapsen kasvua ja oppimista.

Pedagoginen tuki

- Yleisen tuen toimenpiteiden tehostaminen
- Opetuksen eriyttäminen
- Toiminnan jaksottaminen
- Lapsen opetuksen yksilöllistäminen, yksilölliset tukitoimet ja yksilöllinen ohjaus
- Lapsen huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen

Rakenteellinen tuki

- Ryhmäkoon pienentäminen
- Henkilöstömitoituksen tarkistaminen
- Avustavan henkilöstön palkkaaminen tarvittaessa
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultointi, tuki ja ohjaus
- Asiantuntijoiden tukipalvelut ja yhteistyö

Erityinen tuki

Erityinen tuki on kokonaisvaltaista, jatkuvaa ja yksilöllistä. Tuki on suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja intensiivistä. Erityinen tuki edellyttää tiivistä yhteistyötä huoltajien ja yhteistyötahojen, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden, kanssa. Lapset, joilla on pidennetty oppivelvollisuus, ovat erityisen tuen piirissä.

Lapsi siirtyy erityisen tuen piiriin, kun tehostetun tuen menetelmät eivät riitä tai tuen tarve on pitkäkestoista ja intensiivistä. Erityisen tuen piiriin siirtymisestä sovitaan moniammatillisessa yhteistyöpalaverissa. Varhaiskasvatustyöryhmän vastaava esimies tekee hallintopäätöksen erityisen tuen aloittamisesta ja päättämisestä. Täydentävässä varhaiskasvatuksessa oleva esikoululaiselle tehdään varhaiskasvatuksessa erillinen erityisen tuen päätös. Erityisen tuen päätöksessä päätetään tuen muodoista, varhaiskasvatuksen toimipaikasta ja tukipalveluista. Yhteistyötahojen kanssa sovitaan myös yhteisistä käytännöistä.

Lapsen vasuun kirjataan yhdessä huoltajan kanssa tuki, tavoitteet, suositukset, tukitoimien toteuttaminen ja arviointi. Erityinen tuki edellyttää varhaiskasvatuksen perusosaamisen lisäksi erityispedagogista osaamista, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan tukea. Henkilöstö on tietoinen tavoitteista ja tunnistaa ohjauksen mahdollisuudet. Lapsen tukeminen on yhteisön jokaisen jäsenen tehtävä ja se toteutetaan kaikissa päivän tilanteissa ja toiminnoissa. Tukea suunniteltaessa mietitään mihin tuki kohdennetaan: vuorovaiikutustaitoihin, lapsen oppimisen taitoihin, lapsen sosioemotionaalisen elämän taitoihin, kielellisen kehityksen tai motoriikan taitoihin. Tärkeää on huomioida lapsi kokonaisuutena, ei yksittäisen taidon osajana.

Pedagoginen tuki

- Kaikki varhaiskasvatuksen tukimuodot käytettävissä
- Yksilöllistäminen ja arviointi tavoitteiden mukaisesti
- Tiedonsiirron tehostaminen kodin, varhaiskasvatuksen ja muiden yhteistyötahojen välillä

Rakenteellinen tuki

- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki
- Apuvälineiden käyttö
- Henkilökunnan erityispedagoginen osaaminen

Tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineet

Tukea tarvitsevan lapsen on mahdollista saada tarvittaessa avustamis- ja tulkitsemispalveluita sekä apuvälineitä. Niiden tarkoituksena on taata lapselle kehityksen ja oppimisen perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön toimintaympäristö. Näiden palvelujen tarpeen perusteena voi olla esimerkiksi vamma tai sairaus, vaikeudet kielellisissä ja sosiaalisissa taidoissa sekä oppimis- tai keskittymisvaikeudet.

Oppilaan avustamis- ja tulkitsemispalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan lapsen varhaiskasvatuksen opettajan, konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja varhaiskasvatusjohtajan yhteistyönä. Tuen tarpeen arvioinnissa hyödynnetään myös huoltajan antamia tietoja ja muiden asiantuntijoiden lausuntoja. Tarvittaessa ryhmään on mahdollista palkata avustaja. Yksilöllisen/ryhmäkohtaisen avustajan määräaikaisesta palkkaamisesta neuvotellaan hyvinvointijohtajan kanssa.

Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Tällä hetkellä Nurmeksessa ei ole vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta. Toimintaan paneudutaan tarvittaessa toimipaikka- ja tapauskohtaisesti.

Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamista sen eri yksiköissä ja toimintamuodoissa tehdään näkyväksi toimintasuunnitelmissa. Toimintakausittain laadittavat toimintasuunnitelmat pohjautuvat paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja niiden toteutumista arvioidaan toimintakertomuksessa vuoden lopussa.

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti toimintakertomuksen lisäksi tiimi- ja työkokouksissa sekä koko henkilöstölle tehtävissä arviointikyselyissä. Varhaiskasvatuksen laadun arvioimiseksi on laadittu paikallinen laadunarviointijärjestelmä. Paikallinen järjestelmä pohjautuu valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin perusteisiin ja suosituksiin. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja huoltajat vastaavat sähköisiin arviointikyselyihin kolme kertaa toimintakauden aikana. Kyselyiden tulosten perusteella kehitetään paikallista varhaiskasvatusta muun muassa järjestämällä koulutuksia henkilöstölle sekä vaikuttamalla talousarvioon ja kehittämiskohteisiin.

Arvioinnin keskeisiä tuloksia käydään läpi yksikkökohtaisesti ja koko varhaiskasvatuksen tasolla. Toimintakauden arviointikertomus käsitellään hyvinvointilautakunnassa, jonka jälkeen arvioinnin tulokset julkaistaan Nurmeksien kaupungin nettisivuilla ja huoltajien Daisy-palvelussa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) ohjeistaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointiin liittyvissä asioissa.

Lapsilta saatua palautetta kerätään monipuolisesti pedagogisen dokumentoinnin keinoin. Huoltajilta kerätään palautetta säännöllisesti erilaisten kyselyiden kautta sekä päivittäisissä keskusteluissa. Muilta yhteistyötahoilta palautetta saadaan esimerkiksi erilaisissa palaverissa. Palautetta hyödynnetään kaikilla varhaiskasvatuksen tasoilla aina johtamisesta käytännön tason toiminnan suunnitteluun sekä varhaiskasvatuksen laadun ja paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnissa ja kehittämisessä.